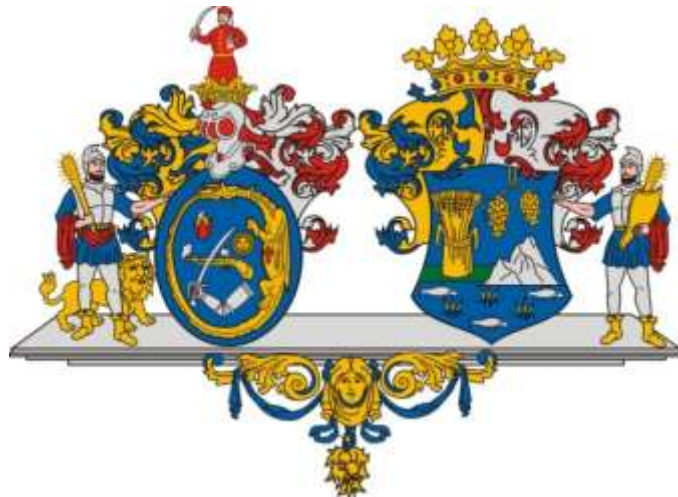

**STRATÉGIAI TERÜLETI ÉS GAZDASÁGI HATÁSVIZSGÁLAT
HAJDÚ-BIHAR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ
ÉS HAJDÚ-BIHAR MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAM
KÉSZÍTÉSÉHEZ
2021-2027**

2021. február

Készítette:

A Geolin Bt részéről

Dr. Bujdosó Zoltán

Dr. Gyurkó Ádám

Dr. Patkós Csaba

Dr. Radics Zsolt

Dorogi Zoltán, okleveles településmérnök

Tartalom

1. A területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának ismertetése.	3
1.1. A területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata.	3
2. A területi terv (a továbbiakban: terv) ismertetése és céljainak összevetése más megegyező szintű tervek, koncepciók, programok céljaival.	4
3. A terv rész céljainak környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú konzisztencia vizsgálata, az esetleges ellentmondások feltárása.	11
4. A jelenlegi környezeti, társadalmi és gazdasági állapotnak a tervvel összefüggésben lévő elemeinek ismertetése.....	12
5. Azon társadalmi és gazdasági hatások azonosítása, amelyekre a terv valószínűleg jelentős befolyással lesz.....	15
6. A terv céljainak megvalósulása esetén a várható közvetlen negatív társadalmi és gazdasági hatást kiváltó tényezők feltárása, különös tekintettel azon tervi elemekre, amelyek a természeti erőforrások igénybevételét, a környezetterhelés módosulását, vagy az emberi egészség közvetlen károsodását idézik elő.	21
7. A terv által feltárt környezeti konfliktusok értékelése, és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a terv javaslatai nem valósulnak meg.	23
8. A környezetre és az emberi egészségre, valamint a társadalomra és a gazdaságra káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása.	23
9. A társadalmi felzárkózás elősegítésére irányuló javaslatok és intézkedések meghatározása, továbbá a társadalmi felzárkózási szempontok érvényesítése a tervekben.	24
10. Javaslat olyan környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, amelyeket a terv által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni.	25
11. A területi hatásvizsgálat összegzése	26

1. A területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának ismertetése.

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény alapján területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el Hajdú-Bihar megyében. Ezen feladati keretében a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat elkészítette a megye hosszú távú, 2030-ig szóló céljait összefoglaló területfejlesztési koncepciót. A területfejlesztési célok meghatározását követően készül el a következő 7 éves ciklusra fókuszáló, középtávú területfejlesztési stratégia a koncepció célrendszerének részletesen kifejtésével, valamint az ezek elérését biztosító intézkedéseket tartalmazó operatív program.

A megye területfejlesztési koncepciójával és programjával párhuzamosan készült el a Területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján meghatározott javaslattevő fázis keretében a területfejlesztési dokumentumok területi (környezeti, társadalmi, gazdasági) hatásvizsgálata, valamint környezeti vizsgálata a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet előírásai mentén. A 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet szerinti környezeti vizsgálat a hatásvizsgálat környezeti részét kiváltja, ennél fogva jelen dokumentum a társadalmi és gazdasági szempontok elemzését tartalmazza.

A területi vizsgálat a területfejlesztési koncepció, stratégia és program társadalmiasításával párhuzamosan készült, ennél fogva a visszaérkezett javaslatok, észrevételek és kiegészítések beépítése korlátozottan valósulhatott meg jelen elemzésben.

1.1. A területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata.

A területi vizsgálat kiinduló dokumentuma a Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2027 című dokumentum, illetve ennek megalapozásaként készült helyzetfeltárás, helyzetelemzés és helyzetértékelő munka. Ezek mellett a Hajdú-Bihar megyei Területfejlesztési Program stratégiai és operatív munkarészeinek elemzésére került sor jelen vizsgálat keretében. A területfejlesztési dokumentumok területi szempontú elemzése a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 9. mellékletben meghatározott szempontok alapján történt. A vizsgálat során a helyzetelemző, -értékelő munkarészekben szereplő adatokon alapuló trendek, folyamatok elemzése volt hangsúlyos, illetve az ezekből levont következtetések, mivel a koncepció célrendszer és fejlesztési program beavatkozási struktúrája ezen megállapításokra épül.

Az alkalmazott módszertan során figyelembe vettük az „Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a területfejlesztési program elkészítéséhez” című módszertani segédlet (Pénzügyminisztérium, 2020.10.06.).

A területi folyamatok elemzésében szükséges kiemelni a COVID-19 okozta világméretű járványhelyzet közép és hosszú távon is módosító, befolyásoló hatását a korábbi területi folyamatokra vonatkozóan, mely hatások véglegesen nem zárultak le, így egyértelműen nem fogalmazhatóak meg.

2. A területi terv (a továbbiakban: terv) ismertetése és céljainak összevetése más megegyező szintű tervek, koncepciók, programok céljaival.

A Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepcióját megalapozó vizsgálat két fő szakaszból, a folyamatokat feltáró-elemző, valamint az ezeket értékelő munkarészből áll, mely két rész koherens, kiegészíti egymást. A helyzetértékelés a megye fontosabb jellemzőit SWOT-elemzésben foglalja össze, bemutatva a térség belső adottságait (erősség, gyengeség), valamint külső tényezőket (lehetőség, veszély), mintegy orientálva a területfejlesztés megyei célrendszerét. A SWOT-elemzés megállapításai az alábbiak:

Hajdú-Bihar megyét a Hajdúság, Hortobágy, Bihar, Sárrét és a Nyírség egyes részei alkotják, melyek között szoros kapcsolat alakult ki. Térszerkezetileg a központi fekvésű Debrecen mellett az északi és nyugati részen fekvő kisvárosok, míg keleten, illetve a déli térségben falvak hálózata található. A megye jelentős természeti erőforrásokkal, kulturális hagyományokkal rendelkezik, e téren helyzete az országos átlagnál kedvezőbb. A lakosság erős térségi identitással, történelmi hagyományokkal rendelkezik.

Az erősségek között kiemelhető, hogy a megye fekvéséből következően összekapcsolja a határmenti és határon túli területeket az ország központi térségeivel. A megyében húzóó közlekedési folyosóknak köszönhetően mezo- és markroregionális szinten is komoly kapcsolatrendszer ápol, amik felértékelik a megye geopolitikai szerepét, amivel szorosabban kapcsolódhat az európai hálózatokhoz, fokozva a térség globális és Európai Unió belüli versenyképességét. Ezt erősítik a megye és a települések által ápolta nemzetközi és határon átnyúló kapcsolatok, közös programok a kultúra, befektetés- és gazdaságösztönzés, a vízgazdálkodás és környezetvédelem, valamint a közlekedési és kommunikációs beruházások terén.

A térségen áthaladó fejlesztési tengelyek közül a Kassa – Miskolc - Debrecen – Nagyvárad, valamint a 4. számú főútvonal mentén kirajzolódó, Szolnok - Debrecen – Nyíregyháza vonal rajzolható meg, felfűzve és összekapcsolva a települések gazdasági, turisztikai, kulturális tényezőit. Hasonló módon kiemelhető a Debrecen körül létrejött településeggyüttes, ami elsősorban a nagyváros hatásainak szétterüléseként értelmezhető. A területi koncentrációt a járási székhelyek hálózata biztosítja, mely járásszékhelyeknek helyt adó kisvárosok egyrészt funkcionálisan fejlettek. A külső, határmenti periférián lévő települések helyzetét a

közlekedési és kommunikációs hálózatok fejlődése, illetve a helyi gazdaság egyre hatékonyabb működése javítja, miközben a különféle beruházásoknak köszönhetően ezen térségben is jelentős infrastrukturális fejlesztések valósultak meg, erősítve a térség társadalmi-gazdasági kohézióját.

A megye kiemelkedően kedvező humán infrastruktúrával rendelkezik az oktatási-nevelés, egészségügy területén, Debrecen országosan kiemelkedő közép- és felsőoktatási, kutatási központ, amire egyre jelentősebb nemzetközi figyelem is hárul.

A megye nemzetközi szinten is jelentős természeti kincsekkel rendelkezik, elegendő a termőtalajra, a gazdag hévízbázisra és a felszíni vizekre, illetve a változatos élővilágra gondolni. Megújuló energetikai potenciálja tekintetében a napos órák száma, a termelő biomassza, illetve a geotermikus energia emelhető ki, mint a jövő energiapolitikájának alapjai. A gazdaság az agrár- és agrárinnovációs potenciál mellett számottevő ipari és építőipari vállalkozásra, illetve a szolgáltatásokra épül. A megye gazdaságának diverzifikációját mutatja, hogy a gyógyszeripartól és gépgyártástól kezdve az elektronikán át az élelmiszer- és feldolgozóiparig, míg szolgáltatások terén az infokommunikáció, hálózati szolgáltatások, kereskedelem és logisztika kiemelhető. A gazdasági szereplők koncentrációját oldja a járáshelyi kisvárosok, illetve a megyeszerte kiépült ipari területek, ipari parkok hálózata.

A fenti példák ellenére a megyét jellemző gyengeségek között az egyenlőtlen térszerkezet, leszakadó, külső perifériák emelhető ki, amihez kapcsolódóan a lakosság egyes esetekben alulképzettsége párosul. Az alacsony innovációs hajlandóság mellett a gazdasági szereplők a megyeszékhelyre és a kisvárosokba koncentrálódnak, így a vidéki térségek ipari struktúrája, szolgáltatási színvonala elmarad a kellő mértéktől. A kisvárosok egy része funkcionális hiányosságokkal jellemezhető, ami központi térszervező szerepük betöltésében, térségük szolgáltatásokkal való ellátásában korlátozza őket. A mezőgazdaságban évtizedek óta húzóó strukturális átalakulás, a helyi-térségi kapcsolatok, egymásra épülő termelő-feldolgozó hálózatok kiforratlanok, amik hátráltatják a modern technológiák elterjedését. Ennélfogva a megye természeti erőforrásainak kezelése sem minden esetben fenntartható módon történik, ahogy a megújuló energiaforrások felhasználása mérsékelt. Mindezeken a megye versenyképességét és jövedelemtermelő képességét korlátozzák, együttesen pedig vándorlási veszteséget okoznak.

A területfejlesztés irányait meghatározó lehetőségek szorosan kapcsolódnak a kedvező megye földrajzi fekvéséhez, a határmentiség mellett fontos nemzetközi közlekedési folyosó is keresztezi a megyét, így biztosítva nagytérségi kapcsolatokat a szomszédos országokkal. A következő években megyét érintő beruházások ezen közlekedési infrastruktúra további fejlesztéseit, kapacitásainak, fogadókészségének fokozását szolgálják, ami a gazdaság egészére fejthet ki prosperáló hatást. Ezzel együtt a már meglévő üzleti infrastruktúrák is felértékelődnek, ami a térségbe irányuló külföldi működő tőke-befektetések volumenének növekedését generálhatja. A megyében tevékenykedő számos ágazatban a globális és európai piacok bővülése várható, ami a helyi szereplőkre is kedvezően hat. A szereplők közti együttműködések, beszállítói hálózatok a gazdaság összefonódásán túl innovációs potenciáljának fokozását is erősítik, szorosabban kapcsolódva a felsőoktatási intézmények kutatás-fejlesztési és tudástranszfer tevékenységével. Debrecen nemzetközi versenyképességi pólusként a Kárpát-medence keleti felének kiemelkedő társadalmi-,

gazdasági-, kulturális és turisztikai szereplőjévé válhat, a megye egészét maga után vonva. A megyénél túlmutató vonzáskörzete biztosítja a szükséges, kvalifikált munkaerőt a gazdaság számára. A megye még kihasználatlan természeti erőforrásai, megújuló energia potenciálja fokozza versenyképességét, hozzájárulva egy egészséges társadalom és tisztább gazdaság kialakulásához.

Mindazonáltal a megye helyzetét károsító tényezők között megemlíthető a természeti kincsek károsodása az ökológiai szemlélet hiánya miatt. A klímaváltozás kedvezőtlen hatásai nagymértékben jelentkeznek, amik már középtávon is komolyabb károkat tehetnek az épített infrastruktúrában, a természeti elemekben és a mezőgazdaságban, rontva a megye image-ét a turisztika, kulturális ágazatok területén. Az agrárpotenciál kevésbé hatékony kiaknázása mind a mezőgazdaság, mind a ráépülő feldolgozóipar versenyképességét korlátozza, miközben a versenytársak makroregionális szinten erősödhetnek és megjelenhetnek a szomszédos piacokon. Ez a verseny kiterjedhet továbbá a kvalifikált munkaerőre, a külföldi befektetőkre, amit a kelet-közép-európai térségben korábban tapasztalható különbségek mérséklődése is kiélezhet. Egyre nagyobb szükség van a rendelkezésre álló források, különöse tekintettel az Európai Unió fejlesztési forrásai, hatékony, multiplikátor hatású felhasználására továbbgyűrűző hatások generálása érdekében. Az alsóbbrendű közlekedési viszonyok romlása, a központok és perifériális térségek közti kohézió mérséklődése társadalmi feszültségeket, a hátrányos helyzetű csoportok marginalizációját, összességében egyes térségek leszakadásának elmélyülését eredményezik, ami a megyén belüli térségi különbségek további növekedését járulhat hozzá.

Hajdú-Bihar megye területfejlesztési programja két fő munkarészből, stratégiai és operatív munkarészből áll. A stratégiai program a területfejlesztési koncepció célrendszerét bontja ki teljes hierarchiájában, egészen a célok elérését szolgáló prioritások megfogalmazásáig. Az erre épülő operatív program biztosítja a koherenciát a rendelkezésre álló források felhasználása, a fejlesztések tervezése és a kohézió céljai között a területfejlesztés szempontjainak figyelembe vételével. Az operatív program a stratégia prioritásait bontja alá beavatkozások és intézkedések szintjéig, konkrétan megfogalmazva egy-egy fejlesztési területet, biztosítva a hatékonyságot, az erőforrások koncentrációját. A területfejlesztési program munkarészei középtávra készülnek, így kifejezetten a 2021-2027 közti időszakra fókuszálnak.

Hajdú-Bihar megye 2030-ig szóló jövőképe, valamint az ennek elérését szolgáló célrendszer ezen SWOT-elemzésben szereplő megállapításokra reagálva készült el. A célrendszer átfogó-, stratégiai ágazati és stratégiai területi, illetve horizontális célokat fogalmaz meg az alábbiak szerint:

Hajdú-Bihar megye 2030 jövőképe:

Hajdú-Bihar a Kárpát-medence újra-szervesülő területi folyamataiban megerősödött térségi szerepével, – Debrecen növekvő regionális szerepére támaszkodva – egy dinamikus és

modern, magas hozzáadott értékű gazdasággal és fejlett innovációs ökoszisztémával rendelkező, társadalmi és környezeti irányában felelős jövőálló megye, mely elhivatott természeti- és kulturális értékeinek megőrzésében, fenntartható kiaknázásában, egyben nyitott a kreatív és innovatív kezdeményezésekre, amellyel lakosai számára minőségi, élhető környezetet és felelős közösséget biztosít.

Átfogó célok	Stratégiai célok
1. Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye	1. Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve 2. Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében
2. Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek	3. Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében 4. Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások
3. Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében	5. Élhető és éltető települések

A térségi szerkezet különbségeiből fakadó sajátosságaira és adottságaira az alábbi stratégiai területi célok fókuszálnak:

- T1 - Debrecen, az életerős város és agglomerációja, mint a Kárpát-medence keleti fővárosa
- T2 - A Hajdúság, Hortobágy és Tisza-mente táji- és települési adottságaira és közlekedési kapcsolataira épülő dinamizálódó transzferzóna
- T3 - A határmenti térségek, mint a hosszú távú fejlődéséhez szükséges nemzetközi kapcsolati pontok a felzárkóztatásra váró peremterületek

A területfejlesztési koncepció által kiemelten értékelt területeken történő előrehaladás érdekében horizontálisan érvényesített célok és elvek:

- HE1 – Innovációvezérelt megoldások kialakítása, integrálása a fejlesztésekbe
- HE2 – Belső közösségi erőforrások mobilizálása - A helyi közösségek önszerveződő képességére és hagyományaira való építés erősítése
- HE3 – Az életminőség javítása a társadalmi és környezeti kihívásokra reagálva
- HC1 – Foglalkoztatás emelése, magasabb hozzáadott értékű munkahelyek számának növelésével
- HC2 – Zéró kibocsátás felé - Az üvegházgáz kibocsátás csökkentése 2030-ig, és a zéró hulladék eléréshez szükséges intézkedések integrálása
- HC3 – Minden új beruháznál és fejlesztésnél biztosítva legyen a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság

Hajdú-Bihar megye területfejlesztési programjának operatív munkarésze prioritásstruktúráját az alábbi táblázat foglalja össze:

1. Prioritás: Fenntartható környezet
1.1. Komplex térségi vízviszatartó rendszerek kialakítása, ágazati szinergiák kiaknázása
1.2. Komplex települési vízgazdálkodási rendszerek kialakítása
1.3. A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat eljárásainak meghonosítása és megerősítése
1.4. Optimális területhasználati rendszer kidolgozása
1.5. A barnamezős területek környezeti kármentesítése
1.6. Környezeti nevelés és szemléletformálás innovatív, interaktív eszközeinek kidolgozása és alkalmazása
1.7. Természeti tőke fenntartható használata, zöldinfrastruktúra fejlesztések
1.8. A körforgásos gazdaság felé történő átmenet erősítése, anyaghasználat csökkentése

2. Prioritás: Klímaadaptáció a megyében
2.1. Lakó és középületek energiahatékonyságának javítása
2.2. Megújuló energia ágazati alkalmazásának erősítése, részarányának növelése
2.3. Távhőrendszerek fejlesztése a megújuló energiaforrások részesedésének növelésével
2.4. Épületek energetikai fejlesztése során megújuló energia használat beépítése
2.5. Naperőmű-parkok létesítése
2.6. Települési és térségi energiaközösségek, energiaudvarok létrehozása
2.7. Településközi és településen belüli intelligens közösségi közlekedés javítása, a lakosság arra való áttérése
2.8. A közúti közlekedés klímabarát fejlesztése
2.9. Települési klímaadaptációs létesítmények kialakítása
2.10. Települési és térségi klímamenedzseri hálózat létrehozása
2.11. Klímatudatosság erősítése innovatív szemléletformáló eszközök alkalmazásával

3. Prioritás: A megye gazdaságának komplex fejlesztése
3.1. Szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása
3.2. Digitális terek fejlesztése, hálózatosodás
3.3. K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása
3.4. Kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése
3.5. Ipari területek, kiemelten barnamezős területek fejlesztése
3.6. Versenyképes, innovatív és fenntartható mezőgazdaság
3.7. Helyi gazdasághoz kapcsolódó fejlesztések, rövid ellátási láncok erősítése
3.8. Szabadidőgazdaság fejlesztése: természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítása
3.9. Kreatív és kulturális ipar erősítése
3.10. Az ezüstműgazdaság lehetőségeinek feltárása

4. Prioritás: Az elérhetőség további fejlesztése Hajdú-Bihar megyében
4.1. Települési és alsóbbrendű utak fejlesztése, alvóvárosok elérhetőségének javítása
4.2. Meglevő út- és vasúthálózat fenntartása és fejlesztése

4.3. Határon átvívelő közúti kapcsolatok fejlesztése
4.4. IKT alkalmazások erősítése, digitális infrastruktúra erősítése, hozzáférés biztosítása
4.5. Az intézmények és szolgáltatások digitális elérésének javítása
4.6. Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal fejlesztésének folytatása
4.7. Mellékvonalak és elővárosi vonalak korszerű, környezetbarát fejlesztése
4.8. P+R parkolási rendszerek kialakítása
4.9. Debrecen – intermodális központ megvalósítása
4.10. Debrecen és Nagyvárad közötti vasútvonal helyreállítása – a Nagykereki- Ártánd közötti vonal újrabeépítése

5. Prioritás: Rugalmasan alkalmazkodó intelligens társadalom
5.1. Piacvezérelt szakképzés és felsőoktatás támogatása
5.2. Munkaerőpiaci szereplők aktív együttműködési platformjának kialakítása, megerősítése
5.3. Online és kombinált képzési formák szerepének erősítése
5.4. A „hiányszakmák” népszerűségének fokozását célzó regionális, térségi szintű szemléletformáló, pályorientációs programok
5.5. Oktatási intézmények infrastruktúra- és digitális eszközfejlesztése
5.6. A kulturális intézményrendszer fejlesztése, kreatív ifjúsági közösségi terek kialakítása
5.7. Egyéni és közösségi kompetenciák, kreatív és digitális készségek célzott fejlesztése és erősítése

6. Prioritás: Egészséges és gondoskodó társadalom
6.1. Egészségügyi alapellátó-rendszer és önkormányzati járóbeteg ellátás intézményei szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése
6.2. Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, digitális egészségügy erősítése
6.3. A védőnői szolgálat humán és eszközállományának fejlesztése, infrastrukturális és digitális megújítása
6.4. Népegészségügyi intézményrendszer fejlesztése és korszerűsítése
6.5. Intézményi étkeztetés és egészség táplálkozás egységének erősítése
6.6. Lakosság egészségtudatosságának erősítése, komplex, újszerű szemléletformáló eszközök kidolgozása és alkalmazása
6.7. Települési sport- és szabadidős tevékenységek lehetőségeinek bővítése, sport-infrastruktúra kialakítása és fejlesztése
6.8. A települési és járási szintű szolgáltatások kialakítása és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztése
6.9. Egyéb szociális ellátások fejlesztése
6.10. Szociális bentlakásos intézmények és közösségi ellátások fejlesztése
6.11. Szociálisan rászoruló csoportok és személyek szemléletformálása, felzárkóztatása
6.12. Egyéni, családi és közösségi felelősség erősítése

7. Prioritás: Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben és környékén
7.1. Dinamikus Cívisváros - Közlekedési hálózatok és infrastruktúra fejlesztése
7.2. Életminőség javítása Debrecenben - Vízgazdálkodás fejlesztés, kék gazdaság erősítése, Közmű és energetikai fejlesztések, megújuló energia intenzív hasznosítása
7.3. Gazdaság- és innovációfejlesztés Debrecenben és környékén - ipari parkok, inkubátorházak fejlesztése
7.4. Oktatás és egészségügy fejlesztése Debrecenben és környékén
7.5. Kulturális főváros Európában
7.6. Debrecen (és térsége) turisztikai fejlesztései
7.7. Integrált településfejlesztés

8. Prioritás: Élhető vidék, élhető települések
8.1. Fenntartható területhasználat és környezetkímélő művelés ösztönzése
8.2. Adaptív épületállomány és közjóléti zöldterület növelés
8.3. Településközi kapcsolatok, város-vidék kapcsolatrendszer erősítése
8.4. Közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása
8.5. Okostelepülés megoldások alkalmazásának erősítése
8.6. A (természeti és kulturális) örökség hasznosítása a szelíd turizmus formáin keresztül
8.7. Komplex megyei fejlesztési adatbázis létrehozása

A területi terv (a továbbiakban: terv) céljainak összevetése más megegyező szintű tervek, koncepciók, programok céljaival.

Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepciója és programja céljainak összevetését más fejlesztési dokumentumok célrendszerével a stratégiai környezeti vizsgálat 2.2 fejezete részletesen tartalmazza.

A 2021-2027 közti időszakra irányuló területfejlesztési feladatok országsszerte párhuzamos és szorosan egymásra épülő folyamatai következtében az egyes megyei területfejlesztési dokumentumok is azonos időben készülnek, illetve kerülnek elfogadásra. Ennélfogva az egyes megyei tervek célrendszerének vizsgálata elfogadásukat követően valósulhat meg.

3. A terv rész céljainak környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú konzisztencia vizsgálata, az esetleges ellentmondások feltárása.

A konzisztencia vizsgálat célja a stratégiai célok egymásra épülésének, egymást generáló hatásának feltárása ezek minél tudatosabb kihasználása érdekében. Másrészt ez esetleges ellentmondások feltárása, ahol az egyes célok megvalósulása más célokat korlátozhat. A vizsgálattal azonosíthatóak azon kritikus pontok, ahol potenciális beavatkozásra, fokozott figyelemre lehet szükség a stratégia megvalósítása folyamatában.

Stratégiai célok	S1.Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve	S2.Motivált és rugalmas humán erőforrás Hajdú-Bihar megyében	S3.Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében	S4.Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások	S5.Élhető és élhető települések	T1 Debrecen, az életereős város és agglomerációja	T2 Hajdúság, Hortobágy és Tisza-mente	T2 Hajdúság, Hortobágy és Tisza-mente ...
S1.Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve		+++	++	+	++	+++	++	+
S2.Motivált és rugalmas humán erőforrás Hajdú-Bihar megyében	+++		+	++	++	+++	++	+++
S3.Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében	+++	0		+++	++	++	+	+
S4.Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások	+++	++	++		+++	+++	++	+++
S5.Élhető és élhető települések	++	+	+	0		+	+	+++

T1 Debrecen, az életerős város és agglomerációja...	+++	+++	++	+++	++		+	+
T2 Hajdúság, Hortobágy és Tisza-mente ...	++	+	+	+	+++	0		0
T3 Határmenti térségek ...	+	++	+	++	+++	0	0	
Jelmagyarázat: A stratégiai célok között erős (+++), közepes (++) , gyenge (+) kapcsolat van, vagy nincs kapcsolódás (0).								

4. A jelenlegi környezeti, társadalmi és gazdasági állapotnak a tervvel összefüggésben lévő elemeinek ismertetése.

Jelen fejezetben a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 9. mellékletében felsorolt részletes követelmények mentén történő társadalmi és gazdasági elemzésre kerül sor. A területfejlesztési koncepcióban és programban szereplő javaslatok környezeti szempontú elemzése a stratégiai környezeti vizsgálat dokumentumban található.

Hajdú-Bihar megye **népessége** az utóbbi években elvándorlásból fakadó veszteség miatt mérséklődik, a lakosság területi koncentrációja alakult ki a megyeszékhelyen, Debrecenben (a megye lakosságának mintegy 40%). A megye **térszerkezetét** tekintve három nagyobb részre különíthető el: a megyeszékhely Debrecen mellett a kisvárosi hálózat által lefedett északi és nyugati térség, míg keleten és délen falvak találhatók nagyobb számban. Az utóbbi évtizedek erősödő szuburbanizációs folyamatai hatására a Debrecen környéki települések emelhetőek ki lakosságszámukat növekedésére tekintettel. A területfejlesztési koncepció céljai, illetve a program ezek megvalósulására irányuló prioritásai hozzájárulnak a kedvezőtlen népesedési folyamatok mérsékléséhez, a lakosság elvándorlási ütemének csökkenéséhez, esetleges megállításhoz, azaz a megye települései **népességmegtartó képességének** erősítéséhez. A vállalkozások fejlesztését, versenyképességének fokozását támogató programok a munkaerőpiaci lehetőségek bővülésével szintén hozzájárulnak a lakosság megyében elérhető foglalkoztatásának biztosításához.

Az élhető városfejlesztés, infrastruktúra és klímavédelmi beavatkozások hatására a **népesség életmódja, élethelyzete** javulhat, a környezeti hatásokra való érdemi lépések kedvezően hatnak az életminőségre, egészségi állapotra. Az egészségügyi és prevenció programokat magukba foglaló beavatkozások minden korosztály számára kedvezőbb szolgáltatási és ellátási formákat biztosítanak, aminek köszönhetően különösen a **hátrányos helyzetben lévő** korosztályok és **csoportok biztonságérzete** fokozódhat. A prevenció programok célja az **egészség megőrzésére** való figyelem felhívása, az aktív, saját magáért felelősséget vállaló népesség támogatása ezen folyamataiban a **társadalom veszélyeztetettségének** minél

hatékonyabb csökkentése érdekében. A **települések élhetőségét** támogató célok hozzájárulnak a **szabadidő** hasznos eltöltéséhez, a helyi-térségi társadalmi kapcsolatok elmélyüléséhez, a társadalmi párbeszéd aktivizálódásához, ami a társadalmi igények megfogalmazását eredményezi. A megfogalmazott szükségletekre reagáló programok támogathatják leginkább a **társadalmi felzárkózást**, az egyes csoportok, térségek közti **esélyegyenlőség** biztosítását. Mindezek együtt járnak a **helyi-térségi hagyományok** ápolásával, **kultúra** erősödésével, továbbélésével, illetve az ezek által generált összekötő erő fokozódásával.

A **közlekedési és digitális infrastruktúrák** hozzájárulnak a egyrészt a népesség **foglalkoztatási** szintjének fokozásához, mivel nagyobb térségek gyorsabb összekapcsolásával munkalehetőségek nagyobb tárháza válik elérhetővé számukra. Mindez a **népesség helyben maradása** mellett a vállalkozások számára is kedvező lehetőséget jelenthet a szükséges **munkaerő rendelkezésre állásával**, különös tekintettel az utóbbi években egyre fokozódó mértékű hiányszakmák és betöltetlen munkahelyek kérdésében. A **közlekedési kapcsolatok** fejlesztése a megye központi és periférikus térségei közti kapcsolatokat is erősíti, szorosabbá fűzve a köztük lévő kohéziót, térségi szerveződéseket, különösen a **gazdasági szereplők hálózatosodása** terén. A kapcsolatok erősítésével a gyakran funkciószegény, valamint szolgáltatáshiányos térségek népessége számára is elérhetőbbé válnak a szükséges, életminőségre is kedvezően ható szolgáltatások, lehetőségek.

Bár a megye **természeti erőforrásokban** gazdag, ezek eddigi kezelése felemásan értékelhető. Az erőforrások jelentős része feltáratlan, másik részük kiaknázatlan potenciált jelent, harmadrészt azonban túlhasználat, az ökológiai módszerek tudatos alkalmazásának hiánya tapasztalható. A területfejlesztési program céljai azt szolgálják, hogy pontosabb képet kaphassunk a rendelkezésünkre álló erőforrásokról, így védelmük, fenntartható felhasználásuk érdekében is hatékony lépéseket tehesünk. Az **agrárium** megye gazdaságában betöltött szerepének erősítését teszi lehetővé a környezettudatosság, a hatékony technológiák alkalmazása, amivel a kevesebb ráfordítást igénylő, versenyképesebb mezőgazdaság alakulhat ki. A megye gazdaságában hangsúlyos az **egymásra épülő tevékenységek** jelentősége, ennél fogva a **mezőgazdaságra épülő feldolgozóipar** versenyképessége is jelentős mértékben előremozdulhat, együttesen hozzájárulva a **térségi termelők hálózatosodásához**, a vidéki térségek népességmegtartó képessége erősödéséhez. Az erdősítés a megye **természeti diverzitásának növekedésével** párhuzamosan a klímaváltozás társadalmat és élővilágot kellemetlenül érintő hatásai elleni védekezést szolgálja.

A megyét a klímaváltozás tekintetében különösen az aszály, a csapadék csökkenése érinti leginkább, ami egyben intenzív, csapadékbő időszakokat is jelent. A **fenntartható vízgazdálkodás** keretében ezért a prioritást élvez a vízbő időszakokban a visszatartó rendszerek kialakítása, valamint ezekre is építve a szárazabb időszakokban a vízutánpótlás biztosítása, összességében **komplex vízgazdálkodási rendszer** kialakítása és alkalmazása. Ezen lépések mind a mezőgazdaság és feldolgozóipar, mind a települések élhetősége számára kiemelkedő jelentőségű kérdések.

A lakossági, közsférabeli és gazdasági szereplők **energiahatékonysági beruházásainak** ösztönzése, erre irányuló **szemléletformálás** a felhasznált erőforrások mérséklésére, illetve a

megújuló energiaforrások hatékonyabb, nagyobb arányú kihasználására irányulnak. A **megújuló energiaforrások** arányának növekedése a CO2 kibocsátás mérséklését eredményezve járul hozzá a globális klímavédelmi célokhoz és a természeti értékek védelméhez, ugyanakkor a gazdasági szereplők versenyképességét is fokozza energiafüggetlenségük mérséklésével.

A településeken belüli és települések közti kapcsolatokat biztosító **közlekedési infrastruktúra** fejlesztése mind a társadalom, mind a gazdaság számára ösztönzően hathat. A településeken belüli fejlesztések ezenkívül fókuszálnak az élhetőbb települések továbbfejlesztésére, különös tekintettel az egészségügyi és oktatási, nevelési szektorra fókuszáltnak. A közszféra beruházásai elsősorban az energiahatékonyságra törekednek, fontos szempont mindazonáltal a digitális hálózatok és infokommunikációs technológiák hozzáféréseinek, áteresztőképességének növelése az ezt szolgáló infrastruktúrák kialakításával, bővítésével. Mindezen fejlesztések a népesség szolgáltatásokhoz való hozzáférést is jelentős mértékben szolgálják, erősítve a megye különböző fejlettségű térségei és helyzetű csoportjai közti kohéziót, esélyegyenlőséget. Az infrastrukturális elemek éghajlati változásokra való felkészítésével hatékonyabbá válnak az őket érintő kihívásokkal szemben.

A megye **gazdasága** kellően **diverzifikált**, a multinacionális nagyvállalatok jelentősége mellett a kis- és középvállalkozások szerepe sem elhanyagolható, különösen a **foglalkoztatás** terén emelhetőek ki. A gazdasági tevékenységek széles köre prosperál a megyében, a mezőgazdaságra épülő feldolgozó ipartól kezdve az építőiparon, szállítmányozáson és logisztikán keresztül a gépgyártásig, elektronikaig. Egyre jelentősebb a fejlett iparágak szerepe, ahogy a terciér szektor is meghatározó. A megye gazdaságának komplex fejlesztésére irányuló intézkedések ezen folyamatokat generálják. Erősítik többek között a gazdasági szereplők **innovációs hajlandóságát, műszaki és technológiai fejlődését, erőforrás-felhasználásuk mérséklését**. Az vállalkozások közti hálózatok kialakítása, vállalatok közti, illetve vállalati-egyetemi együttműködések a termelési folyamatok hatékonyságát javítják, támogatva a kreatív tevékenységeket is. A gazdasági tevékenységek **üzleti hátterét** adó környezeti-műszaki infrastruktúra, szolgáltatási portfólió erősítése fokozza a gazdaság versenyképességét, közvetve kedvezően hat a foglalkoztatásra. A sokrétű feladatok munkavállalók széles köre számára biztosítanak elhelyezkedési lehetőséget, míg a technológiai fejlődés a vállalkozások jövedelemtermelő képességét mozdítja elő. A kedvező hatások egymásra épülésével a megye egészének gazdasága dinamikus növekedő pályára állhat, biztosítva **versenyelőnyét** a térségi konkurenciával szemben, megerősítve a megye geopolitikai, regionális központi szerepét.

5. Azon társadalmi és gazdasági hatások azonosítása, amelyekre a terv valószínűleg jelentős befolyással lesz.

A vizsgált hatások	Várható hatások a Konceptió céljainak megvalósulása esetén	Várható hatások a Konceptió céljainak meg nem valósulása esetén
A tervben szereplő javaslatok társadalmi szempontú elemzése		
Népesség területi elhelyezkedésére (életmód, társadalmi mobilitás)	A koncepció céljai a megyei népesség életmódjának, társadalmi mobilitásának fejlesztése. Ezen társadalmi hatást a gazdasági és versenyképességi, mobilitási és erőforrás-hatékonysági célok közvetve és közvetlenül is szolgálják, erősítve egymás hatását. A cél elérésével a népesség területi elhelyezkedése kiegyenlítődik, a kedvezőtlen folyamatok mérséklődnek.	A célok el nem érése esetén a népességet jellemző kedvezőtlen folyamatok fokozódása várható, úgymint a népesség területi koncentrációja, illetve elvándorlás, ami elsősorban a vidéki, periférikus térségeket érinti kedvezőtlenül, közvetve fokozza a területi egyenlőtlenséget, munkaerőhiányt.
Foglalkoztatás és foglalkoztatási szerkezet	A stratégiai célok és a prioritások fókuszában a megye foglalkoztatási helyzetének dinamizálása áll, egyrészt a munkaerő rugalmas elhelyezkedésének, képzettségének erősítésével, másrészt a munkaerő-piaci lehetőségek bővítésével. A gazdaság versenyképességének fokozása és diverzifikálása a foglalkoztatási szerkezet bővülését eredményezi.	A célok elmaradása esetén az aktív népesség és a munkaerő-piaci igények, szükségletek nem találkoznak, így kioltják egymás hatásait, ami a foglalkoztatás visszaesését okozhatja, ezzel a vállalkozások piaci szerepének korlátozását, a népesség foglalkoztatottságának mérséklődését előidézve.
Szabadidő eltöltése	A szabadidőgazdaság, a megye természeti, kulturális hátterére épülő fejlesztés, a települések élhetőségét támogató célok mind hozzájárulnak a szabadidő hasznos eltöltésére a megye népessége és a megyébe látogatók számára egyaránt, ami növeli az emberek	A célok elmaradása, korlátozott megvalósulása esetén a megyét látogatók számában érzékelhető változás, míg a megyei népesség szempontjából a kínálati lehetőségek mérséklődése jelentkezik.

	<p>komfortérzetét, egészségét és jólétét.</p> <p>A természeti erőforrások megőrzésére irányuló cél hatása szintén kedvező lesz ezen területre.</p>	
Népesség életminősége és egészségi állapota	A stratégiai célok a megyei népesség vonatkozásában fókuszálnak az egészséges és gondos társadalom fejlesztésére, így ezek megvalósításával komoly előrehaladás érhető el közvetlenül is.	A stratégiai célok, illetve kapcsolódó prioritások elmaradása esetén a helyzetfeltárásban látható tendenciák állandósulása, további romlása várható, különösen a veszélyes és veszélyeztetett csoportok esetében.
A társadalom biztonságérzete, veszélyeztetettsége	Az egészségfejlesztésre, a foglalkoztatás fokozására, a települések élhetőbbé tételére, illetve a gazdaság egészének erősítésére irányuló törekvések közvetve a társadalom biztonságérzetét erősítik, mérsékelve a lehetséges veszélyeket.	A megfogalmazott célok, intézkedések korlátozott megvalósulása a társadalom veszélyeztetettségét nem érintené kedvezőtlenül, ugyanakkor biztonságérzete instabilabbá válása fokozhatja a megyét érintő kedvezőtlen, mindenekelőtt elvándorlási folyamatokat.
Népességmegtartó képesség	A stratégiai célok közvetve és közvetlenül is megye népességmegtartó képességének fokozására irányulnak, mérsékelve, megállítva a kedvezőtlen demográfiai folyamatokat (elvándorlás, területi koncentráció). A területi célok kifejezetten fókuszálnak egy-egy térségtípus sajátosságaira, mely szempontok a prioritásstruktúrában is visszaköszönnek.	A célok és intézkedések eredménytelensége esetén a népességmegtartó képesség további mérséklődése várható, ami elsősorban a vidéki térségeket érintő elvándorlási folyamatok megmaradását eredményezheti.
Esélyegyenlőség, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás,	A stratégiai célok és a hozzájuk rendelt prioritások kifejezetten fókuszálnak a kiegyenlített fejlődésre, a területi és társadalmi kohézió erősítésére a közlekedési kapcsolatok, szociális szolgáltatások elérhetőségének javításával, a vállalkozások helyzetbe hozásával, ami a	A célok elmaradása a megyében tapasztalható területi különbségek kiéleződését eredményezheti, különösen a periférikus térségekben, illetve a hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportok esetében. A hiányos szolgáltatások tovább nehezítik a társadalmi

	<p>foglalkoztatási helyzet javulását eredményezi, közvetve előrelépést jelent a felzárkózás, esélyegyenlőség terén.</p> <p>Az alkalmazkodó, kreatív energiáit használó társadalom tudása és készségei az esélyteremtésben is nagy szerepet játszanak.</p>	<p>felzárkózás esélyét, ami a megye leszakadását eredményezheti hosszú távon.</p>
<p>A helyi kultúra fejlődése</p>	<p>A természeti erőforrások, kulturális kincsek megőrzése és kreatív felhasználása, a települések élhetőbbé tétele a helyi-térségi kultúra fejlődését, továbbélését eredményezi a közösségek identitásának, kötődésének, kapcsolatainak erősödésével.</p>	<p>A rendelkezésre álló erőforrások, hagyományok nem tudatos, nem fenntartható használatával azok károsodhatnak, torzulhatnak, korlátozva hosszabb távon lehetőségeikre való építkezést. A helyi kultúra, kapcsolatok lazulása a közösségi kohézió, személyes kötődés gyengülését érheti el.</p>
A tervben szereplő javaslatok gazdasági szempontú elemzése		
<p>Természeti erőforrások (a kiaknázás lehetőségei és korlátai)</p>	<p>A stratégia egésze a természeti erőforrások mélyebb megismerésére, tudatos, fenntartható használatára, sérülékenységének mérséklésére irányul. Ennek érdekében kifejezetten foglalkozik az erőforrás-hatékonyság kérdésével, a körkörös gazdasági modellek alkalmazásával a kék- és zöldgazdaság előtérbe kerülésével. Az energiahatékonysági, közlekedési beruházások a szennyezés mérséklését kívánják elérni.</p>	<p>Amennyiben a stratégiai célok mérsékeltlen vagy egyáltalán nem valósulnak meg, az a természeti erőforrások fokozott használatával járó sérülését, sérülékenységét fokozza, hosszabb távon így kevesebb lehetőség marad ezek társadalmat szolgáló felhasználására. A környezet szennyezésének fokozása emellett a vállalkozások versenyképességét, a népesség életminőségét is veszélyezteti.</p>
<p>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</p>	<p>A stratégia több oldalú, komplex megközelítéssel dinamizálja a gazdaságot az üzleti környezet és foglalkoztatási lehetőségek javulásán túl az erőforrás- és energiahatékonysági fejlesztéseken át a közlekedésig bezáróan. Mindezek a gazdaság térbeli szerkezetére is kedvezően hatnak, kiemelten a területi célok mentén, hozzájárulva az e téren</p>	<p>A területi célok egyértelműen meghatározzák az egyes térségtípusokat, azok folyamatira reagáló intézkedéseket, melyek elmaradása, mérsékelt eredményei esetén a területi különbségek, a gazdaság megyében tapasztalható egyenlőtlenségeinek fokozódása várható.</p>

	elmaradottabb térségek helyzetének javulására.	
Mezőgazdaság	A mezőgazdaság feltételeinek javítását szolgáló célok egyszerre szolgálják a természeti erőforrások hatékony és fenntartható használatát, az innovációk és modern technológiák alkalmazását, az üzleti környezet fejlesztését. Ezek eredményeképpen a mezőgazdaság hatékonysága, jövedelemtermelő képessége javulhat, ami különösen a vidéki térségekben számottevő, valamint a mezőgazdaságra épülő feldolgozóipar alapanyagait tekintve, összességében a foglalkoztatás erősödését eredményezi.	A megye gazdaságában betöltött szerepénél fogva a mezőgazdaság helyzetének romlásával a gazdaság, a foglalkoztatás szélesebb területén érezhető kedvezőtlen folyamatok indulhatnak meg, melyek fókuszterületei egyrészt a vidéki, eleve periférikus térségek, valamint a mezőgazdasági termékek feldolgozására irányuló tevékenységek válhatnak.
Erdőgazdálkodás	A koncepció kifejezetten megfogalmazza az erdősítés szükségességét, reagálva a természeti diverzifikáció erősítésére, a klímaváltozás elleni lépésekre. Az erdőállomány növekedése szorosan kapcsolódik a természeti erőforrások védelméhez, a élhető települések és térségek fejlesztéséhez, a szabadidős lehetőségek bővüléséhez.	Az erdőállomány alacsony aránya, területi egyenlőtlensége, egyoldalú állománya nem vagy alig szolgálhatja a klímavédelmet, a települések élhetőségét és a környezet minél hatékonyabb, fenntarthatóbb védelmét, kezelését.
Idegenforgalom	A szabadidőgazdaság fejlesztése a természeti és kulturális örökség fenntartható hasznosítására irányulva támogatja a térségbe látogatók számának, eltöltött idejének és költségeinek növekedését, fokozva a turizmus helyi gazdaságban és foglalkoztatottságban betöltött szerepét. Az idegenforgalom fejlődése a települési szolgáltatások bővülését, specializálódását is elősegíti, hozzájárulva a rugalmas gazdasági szerkezethez, míg	Az idegenforgalmi célok mérséklődésével továbberősödhet a megyére jellemző területi koncentráció a látogatók számát és a turisztikai szolgáltatások körét tekintve, valamint ehhez kapcsolódóan a szezonálisból fakadó problémák, az egyes időszakok közti nagy eltérések is hangsúlyosabbá válhatnak. A vidéki térségek turizmusban betöltött lehetőségének mellőzése a közvetett és

	térségi szempontból a vidéki térségek előtérbe kerülése a népesség megmaradását eredményezi.	közvetlen gazdaság fejlődést korlátozza.
Vízgazdálkodás	A klímaváltozás megyét hatványozottan érintő hatása a szárazságban, a csapadék mérséklődő és szélsőséges eloszlásában tapasztalható. Ezen hatások ellen komplex vízgazdálkodási rendszer kialakítása és működtetése, az érkező vizek visszatartása és későbbi felhasználása jelenik meg elérendő célként már középtávon.	A tudatos vízgazdálkodás elmaradása kedvezőtlenül hat a klímavédelem elleni lépések terén, kiemelten a települések élhetősége, a mezőgazdaság, természeti környezet vízzel való ellátása tekintetében, ami erősen behatárolja a megyei gazdaság versenyképességét, természeti állapotát.
A térség versenyképessége	A koncepció jövőképe a megyét egy dinamikus és modern, magas hozzáadott értékű gazdasággal és fejlett innovációs ökoszisztémával rendelkező térségként írja le. A megfogalmazott stratégiai és területi célok ennek elérését szolgálják közvetve és közvetlenül, komplex módon, különböző területeken keresztül megszólítva az egyes szereplőket, területeket.	A komplex szemlélet elmaradása mérsékli az egyes intézkedések egymásra épülő szinergiáit, multiplikátor hatását, így nem válnak kihasználhatóvá az egyes fejlesztési dinamikák. A versenyképesség elmaradásával, romlásával a megye makrotérségi vezető szerepe is háttérbe kerülhet, a megye perifériakussá válhat versenytársaival szemben.
Foglalkoztatás	A foglalkoztatás helyzetének javítása a gazdasági szereplők igényeire szabottan szolgálja a gazdaság versenyképességét, míg ennek hatására a foglalkoztatási lehetőségek bővülése, a jövedelmek növekedése várható. Az oktatás, képzések fejlesztése, a kreatív, tudásalapú, innovációt támogató keret a munkaerő-piac rugalmasságát, alkalmazkodóképességét és nyitottságát fokozza.	Az eredmények elmaradásával egy kedvező gazdasági helyzet ki nem használása történhet meg, ami a versenyképesség, közvetve a foglalkoztatás mérséklődését eredményezheti. Területileg ezen folyamatok leginkább a vidéki, periférikus, illetve kisvárosi térségeket érintheti, egyben fokozva a népesség elvándorlását a településekről.
Műszaki infrastruktúra-hálózat	A koncepció célkitűzése a megyei közlekedési kapcsolatok fejlesztése, a települési épületállományi beruházásokkal a szolgáltatások bővítése a	A műszaki infrastruktúra-hálózatot érintő fejlesztések elmaradása a periférikus térségek további leszakadását, a megyén belüli kohézió

	<p>megyén belüli kohézió erősítése érdekében. Kifejezetten fókuszál a megye tehát a műszaki infrastruktúra-hálózat fejlesztésére, modernizálására, ráhordó- áteresztőképességének fokozására, amivel hatékonyabban szolgálhatja a társadalmat.</p>	<p>mérséklődését, a felzárkózási lehetőségek megnehezülését eredményezhetik. A megye külső kapcsolatait kevésbé képes kihasználni, fekvéséből fakadó potenciálját nem tudja kellő mértékben kamatoztatni.</p>
Energiaellátás	<p>Az energiagazdálkodás a koncepció olvasatában egyszerre irányul az erőforrások hatékony felhasználására, a természeti kincsek megőrzésére és védelmére, a megújuló energiapotenciál felhasználásának fokozására. A cél közvetve hozzájárul a gazdaság versenyképességének erősítéséhez, míg a körkörös gazdasági modellek, innovációk alkalmazása, technológiai modernizáció egyszerre mérsékli az energiaszükségletet és – függőséget, javítva a gazdaság jövedelemtermelő képességén.</p>	<p>Az energiaellátás, a gazdaság meghatározó tényezőjeként, következő évekbeli fejlődésének elmaradásával a gazdaság versenyképességének csökkenése várható.</p>

6. A terv céljainak megvalósulása esetén a várható közvetlen negatív társadalmi és gazdasági hatást kiváltó tényezők feltárása, különös tekintettel azon tervi elemekre, amelyek a természeti erőforrások igénybevételét, a környezetterhelés módosulását, vagy az emberi egészség közvetlen károsodását idézik elő.

A koncepció céljainak elérése, a prioritások megvalósítása esetén várható kedvezőtlen társadalmi-gazdasági hatások elsősorban az infrastrukturális, közlekedési és gazdaságfejlesztési intézkedésekhez kapcsolódóan jelenhetnek meg.

A közúti közlekedés fejlesztésével együtt járó forgalomműködés hatásaként az utazási idő növekedésére lehet számítani, továbbá forgalomból eredő torlódások, egyes esetekben dugók megjelenésére, melyek fókuszáltnan jelentkezhetnek a kisvárosokban és járási székhelyeken, míg a megyeszékhely Debrecenben állandósulhatnak. A torlódások különösen a reggeli és délutáni csúcsidőszakokban alakulhatnak ki. A személygépjárműves közlekedés arányának, mértékének növekedése a közösségi közlekedés hatékonyságát is ronthatja a torlódások kialakulásával.

A gazdaságfejlesztés terén az ipari területek, ipari parkok fejlesztése, a szállítmányozás és logisztika támogatása következtében jelentkező negatív, kedvezőtlen hatások közé az alábbiak kialakulása várható:

- Az iparterületek fejlesztésével bővülő kínálati oldalon megjelenő vállalati beruházások a munkaerőt is ezen telephelyekre orientálják, ami a forgalom növekedését okozza mind a települések között, mind az adott települések belterületén. A forgalom okozta zaj, por- és légszennyezés a lakosság mellett mind a foglalkoztatottak, mind a szomszédos vállalkozások számára számos negatívummal járnak. Ezek elkerülése a műszakok, szállítási időszakok erre tekintettel lévő beosztásával, a szállítási szükségletek mérséklésével, különösen az éjszakai és hétvégi pihenő időszakban érhető el.
- Az iparterületeken, ipari parkokban koncentráltan, tömbszerűen kiépülő ipari-vállalkozói létesítmények befolyásolják a településképét, megváltoztatják az addig megszokott belső folyamatokat, közlekedési folyosókat. A településektől távolabbi telepítés ezen kedvezőtlen hatásokat kiválthatja, így célszerű ezen kapacitásokat a lakott övezettől távolabb telepíteni vagy külön gazdasági-kereskedelmi övezetet kijelölni a településen.
- A mezőgazdaság potenciáljának fokozása, különösen az agrár-innovációk, modern technológiák, precíziós mezőgazdaság alkalmazása fokozottabb termelési kapacitásokat eredményezhetnek, ami a kevésbé támogatott nagytáblás, monokultúrás termelés újbóli előtérbe kerülését eredményezheti, csökkentve ezzel egy-egy település, térség több lábbon állását, mezőgazdasági stabilizációját és a helyi-térségi hálózatok, rövid ellátási láncok fennmaradását, hatékony működését.

- A digitális terek fejlesztése, hálózatosodás intézkedés társadalomra és gazdaságra nézve egyaránt kedvezőtlen hatásaként jelentkezhet a személyes kapcsolatok lazulása az online tér előtérbe kerülésével, ami valós kapcsolatok sérülését, a formális és informális információáramlást, közvetve pedig a kulturális és kreatív tevékenységeket hátráltatja. A digitális hálózatok széleskörű kiépülése esetén negatív hatással lehetnek helyi-térségi kötődésre, identitásra, ami a térségi hálózatosodás, gazdasági szereplők együttműködését, tevékenységeik egymásra épülését veszélyeztetheti. A digitális hálózatok ilyen irányú elterjedése hosszabb távon számítható relevánsnak.
- A szabadidőgazdaság fejlesztésével a megyébe érkező látogatók számának növekedése a gazdaság növekedésével egyúttal a lehetséges helyi konfliktusforrások eshetőségét is fokozza. A turistákkal járó forgalomnövekedés a korábban éppen attraktív visszafogott környezetet rombolhatja le, településektől idegen szolgáltatási mix jelenhet meg, illetve ezek szezonálitáshoz igazodó működése erőteljes különbségeket eredményezhet turisztikai szezon és szezonon kívüli időszakban. A látogatószám drasztikus növekedése a lakosság életritmusát befolyásolhatja, továbbá korlátozhatja a vállalkozások működését.

A rugalmas és alkalmazkodó, képzett humánerőforrást támogató cél esetében a piacorientált képzések, hiányszakmákra fókuszáló kínálat olyan tudás és készségek megszerzésével jár, melyek a megyén kívül is keresettek, ennél fogva ezen programok esetében számolni érdemes az elvándorlással a piacképes ismeretekkel rendelkező népesség köréből is. Az elvándorlás mértékét a megye munkaerőpiaci lehetőségei mérsékelhetik, amiben nagy szerep hárul a vállalkozások nyitottságára, alkalmazkodó képességére.

Az online, digitális térben történő képzési formák elterjedése éppen az ezen programokra leginkább rászoruló, hátrányos helyzetű csoportok számára érhetőek el kevésbé, ami erősítheti társadalmi leszakadásukat, hátrányos helyzetüket. Közvetve ezzel a periférikus, hátrányos helyzetű térségek kohéziója sérül, ami az ezen térségekben tevékenykedő vállalkozások versenyképességét, munkaerő-piaci kilátásait rontja, másrészt a betelepülni vágyó vállalatok, induló vállalkozások beruházásait korlátozza, veszélyezteti.

Debrecen és környéke, mint a megye kulturális, gazdasági központjának fejlesztése a területi kohézió figyelmen kívül hagyásával, a város és térsége szolgáltatásainak megye többi részére kiterjedő hatása mellőzésével a városban és szuburbanizációjában kialakuló népességkoncentrációt erősítheti a vidéki, leszakadó, funkcióhiányos térségekből történő elvándorlással párhuzamosan, mely tendencia mind társadalmi, mind gazdasági veszélyeket magába rejt mindkét térségtípus számára.

7. A terv által feltárt környezeti konfliktusok értékelése, és a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a terv javaslatai nem valósulnak meg.

Az 5. fejezetben részletesen kidolgozva található a szempontrendszer.

8. A környezetre és az emberi egészségre, valamint a társadalomra és a gazdaságra káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések meghatározása.

A koncepció célrendszere, a program prioritásainak megvalósítása során a társadalomra és gazdaságra esetlegesen kedvezőtlen hatást kifejtő tényezők mérséklése, elkerülése az alábbi alapelvek figyelembe vételével érhetőek el:

- **Fenntarthatóság:** A fenntarthatóság elvének figyelembe vételével megvalósított és működtetett kapacitások figyelembe veszik a környezeten túl a társadalmi, gazdasági érdekeket, azok káros hatásait mellőzni, mérsékelni igyekeznek.
- **Esélyegyenlőség:** a nemek, térségek, hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének támogatása, egyenlő feltételek biztosítása teszi lehetővé a társadalmi feszültségek, gazdasági konfliktusok mérséklését, a társadalmi és területi felzárkózás folyamatát.
- **Kohézió:** A társadalmi és területi (térségi) kohézió érvényesítése kiterjed a hátrányos helyzetű, periférikus, leszakadó térségekre irányuló célzott figyelemre, programokra, a járási székhely szerepkörű és más kisvárosok funkcionális megerősítésére, megyeközponttal való kapcsolatok erősítésére.
- **Szemléletformálás:** A területfejlesztési program több részében megjelenő szemléletformálás, prevenció a társadalom több tevékenységére fókuszál a klímaváltozásra való felkészüléstől az egészséges életmódon át a pályaválasztásig és munkaerőpiaci elhelyezkedésig. A szemléletformálás célja a tudatos, előrelátó tervezés, saját személyes felelősség, öngondoskodás készségeinek erősítése, fejlesztése a társadalomban, egyéni és közösségi szinten egyaránt.

9. A társadalmi felzárkózás elősegítésére irányuló javaslatok és intézkedések meghatározása, továbbá a társadalmi felzárkózási szempontok érvényesítése a tervekben.

A koncepció célrendszere is megfogalmazza, míg a területfejlesztési program több prioritása közvetve és közvetlenül is támogatja a társadalmi felzárkózást, a széleskörű esélyegyenlőséget, a periférikus fekvésű, leszakadó vagy hátrányos helyzetű térségek, települések és társadalmi csoportok felzárkózását.

A gazdaságfejlesztést megcélzó prioritás közvetve hozzájárul a foglalkoztatás növekedéséhez, ami az álláskeresők számának további mérséklődését eredményezheti. A helyi gazdaságok támogatása, vidéki térségek fókuszra mind a helyi-térségi fejlődést generálják, illetve a megye gazdasági központjai és környezetükben lévő települések közti kapcsolatok erősödését szolgálják.

A közlekedési kapcsolatok, digitális hálózatok és infokommunikációs fejlesztések hatására a távolabbi, nehezebben megközelíthető, nem egy esetben szolgáltatás- és funkcióhiányos települések lehetőségei is markánsan javulhatnak. Egyszerűbbé válnak a foglalkoztatási, illetve oktatási-nevelési és szolgáltatási központok elérhetőségei közösségi közlekedési módokon keresztül is, ami megkönnyíti ezek rendszeres, akár mindennapi igénybe vételét.

A munkaerőpiaci igényekre reagáló oktatási-képzési rendszer, a digitális képzési formák elterjesztése hozzájárulhat a társadalmi csoportok felzárkózásához a szükséges alapelvek figyelembe vételével. Ezzel lehetőség nyílik képzésre, átképzésre, a tudás és ismeretek megszerzésével a munkaerőpiaci igényekre rugalmasabban reagáló, alkalmazkodó, ezáltal kedvezőbb lehetőséggel rendelkező megyei humán erőforrás támogatására. A kedvezőbb lehetőségek potenciálisan kedvezőbb jövedelmezési viszonyokat is jelenthetnek, továbbsegítve a felzárkózást.

A kulturális és közösségi intézmények, sport- és szabadidős lehetőségek fejlesztése a közösségi kohéziós erő, a közösségi kapcsolatok elmélyülését eredményezik, ezzel hozzájárulnak a közösségek megerősödéséhez.

A települési infrastruktúra fejlesztések, kifejezetten az egészségügyi, szociális ellátás intézményrendszerének támogatásával a hátrányos helyzetű térségek is modern szolgáltatásokhoz jutnak, amivel egészségük biztosítható, magasabb életminőséget, jólétet érhetnek el.

Az Élhető vidék, élhető települések prioritás mindezen célokat tartalmazza és támogatja, komplex fejlesztéseket lehetővé téve a vidéki településeken. A koncepció területi céljai határozottan fókuszálnak a felzárkózásra, a területi kohézió érvényesülésére a 2021-2027 közötti fejlesztési időszakban.

10. Javaslat olyan környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, amelyeket a terv által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni.

Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepciója 2030-ra fogalmazza meg jövőképét, valamint az ennek elérését biztosító célokat. A célok megvalósulását a 2021-2027 közti időtávra szóló területfejlesztési program stratégiai és operatív munkarésze által részletezett prioritásstruktúra biztosítja. A fejlesztések javarészt az Európai Unióból érkező, ösztönző jellegű források felhasználásával valósulnak meg, nem elhanyagolható azonban az állami eszközök és saját hozzájárulás mértéke sem. Ennélfogva szükséges figyelembe venni ezen források felhasználásához szükséges szabályozásokat, előírásokat.

A területfejlesztési program egyes településeken megvalósuló fejlesztései összhangban kell legyenek a rendezési tervek előírásaival, ezen dokumentumok illeszkedését minden esetben a megvalósítónak szükséges kidolgoznia és biztosítani. Hasonló módon az építési beruházások esetén a szükséges építési engedélyezési eljárások lefolytatása szükséges a munkálatok szabályos elvégzéséhez.

A koncepció és program által javasolt tervek befolyásolhatják a szomszédos megyék hasonló jellegű terveit, fejlesztési elképzeléseit, így célszerű a szomszédos tervek figyelembe vétele, esetleges illeszkedések kialakítása. Mindazonáltal a jelen tervezési munkálatok párhuzamossága ezen dokumentumok összhangját a későbbiekben biztosíthatja.

A szinergikus hatások aktiválása érdekében a területi programnak érdemes tekintettel lennie és építeni az ágazati fejlesztési tervekben megfogalmazott irányvonalakra, fókuszpontokra és ezekre építve dinamizálni a saját programját.

11. A területi hatásvizsgálat összegzése

Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Konceptiójának és Programjának területi és gazdasági vonatkozású hatásvizsgálata a tervdokumentáció javaslattevő fázisában készült, aminek alapját a 218/2009 (X.6.) Korm. rendelet képezte.

A hatástanulmányban a koncepcióban megfogalmazott stratégiai, ágazati és területi célok, illetve horizontális elvek vizsgálata, egymáshoz való illeszkedése, egymásra épülésük, esetleges ellentmondások vizsgálata és értékelése olvasható. Az elemzés kiterjed a koncepcióból levezethető területfejlesztési program prioritás- és intézkedésstruktúrájára, ezek megvalósítási és célterületeinek, célcsoportjainak összevetésére, különös tekintettel a koncepció célrendszerét szolgáló környezet biztosítására. A hatásvizsgálat környezeti szempontú felülvizsgálatát és értékelését, javasolt szempontok figyelembe vételét a stratégiai környezeti vizsgálat című dokumentum tartalmazza részletesen, ennél fogva jelen munkarész a társadalmi és gazdasági szempontú hatásokra tér ki.

A területfejlesztési koncepció öt stratégiai, három-három területi és horizontális célt, illetve további három horizontálisan alkalmazandó elvet határozott meg. A területfejlesztési stratégia ezek elérését nyolc prioritással támogatja, amik keretében összesen 72 intézkedés fogalmazódott meg, beleértve a területi fókuszú térségi szinteket is. Az intézkedések komplex ösztönző rendszert alkotva több oldalról közvetve, illetve közvetlenül is támogatják a célrendszer megvalósulását.

A társadalmi hatások elemzése rávilágít, hogy a koncepció céljai a helyzetfeltáró és értékelő munkarész megfogalmazásaira, az abban feltárt társadalmi folyamatokra reagálva kívánják elérni a megyei népesség helyzetének és életkörülményeinek, lehetőségeinek komplex szemléletű támogatását. A munkaerőpiaci intézkedések a társadalom oktatását, képzését közvetlenül is szolgálják, míg a foglalkoztatás növekedését közvetetten a vállalkozások fejlesztése, közlekedési beruházások támogatják. Az egészségügyi, szociális beruházások a lakosság jobb életmódját, életminőségét hivatottak elősegíteni, míg a kulturális, sport és közösségi programok a közösségi kapcsolatokat, a helyi-térségi kötődések erősödését, a társadalom önszerveződését. A különböző szemléletformáló és prevenciós programok a lakosság tudatosítására, felelős gondolkodására, erőforrás-hatékonysági és fenntarthatósági elvek adaptálására irányulnak. A települési, településképi beruházások célja az élhetőbb települési környezet kialakítása a lakosság megelégedésére.

A gazdasági egészére kiterjedő ösztönző programok keretében a vállalkozás tevékenységét támogató környezet és üzleti háttér kialakítása, innovációs és együttműködési hajlandóság, egymás iránti nyitottság elmélyítése, a modern technológiák alkalmazása valósulhat meg. A magasabb hozzáadott értékű tevékenységek arányának növekedése szolgálja a tudás alapú gazdaság megszilárdulását a kreatív és kulturális iparágak megerősödésén, digitális alkalmazások és hálózatok kiépítésén, aktív kutatás-fejlesztésen kívül, illetve ezekre épülve. A humán erőforrás képzésével, az oktatási rendszer páci szereplők igényeire reagáló átalakításával, a foglalkoztatás bővítésével, támogatásával, az aktív munkaerő bevonásával

további előnyös környezet támogatja a gazdasági szereplők betelepülését, fejlesztését, erősítve a megye makroregionális pozícióját, Debrecen térségi vezető szerepének megerősödését. Az energetikai beruházások, különösen a megye gazdag, eddig alig hasznosított megújuló energetikai potenciáljának hatékony kihasználása, a körkörös gazdasági modellek adaptálása fokozza a vállalkozások hatékonyságát, erőforrás felhasználását. A gazdaság sokoldalú támogatása versenyképességének javítását kívánja elérni.

A koncepció a megyében három térséget különít el, illetve nevesít: Debrecen és településeggyüttese (1), észak-nyugati kaputérség (2), határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtérség. A célterületek stratégiai célként való megjelenésükön kívül önálló prioritást is kaptak, amiben szükségleteikre, helyzetükre szabott intézkedések támogatják fejlődő pályára állításukat, kihasználva eddigi eredményeiket. A területi célok és intézkedések több ponton is erősítik egymást, ennél fogva szinergikus hatások kialakulása várható.

A koncepció és program területi és társadalmi-gazdasági hatásvizsgálata alapján elmondható, hogy megvalósulása várhatóan kedvező hatást fejt ki Hajdú-Bihar megyére: dinamizálja a gazdaságot, támogatja a társadalom fejlődését, előrelépését. A kedvezőtlen hatások mérsékléséhez, elkerüléséhez néhány alapelv fokozott figyelembe vétele és megvalósítás során történő következetes alkalmazása elegendő lehet. Érdeemes továbbá a szomszédos megyék terveivel, fejlesztéseivel való összhang kialakítása, illetve szoros együttműködés az ágazati elképzelésekkel. A célok és intézkedések között ellentmondás nem tapasztalható, illetve nem azonosítható olyan célok, melyek más cél, terület fejlesztését korlátoznák. A területfejlesztési program prioritásai és intézkedései esetében szintén elmondható, hogy azok jellemzően erősítik egymást, belső koherenciájuk és kapcsolódásuk biztosított, így ez egyes intézkedések hatásai erősíthetik egymást, szinergiák alakulhatnak ki. A koncepció és program jelen állapotában a fenntarthatóság, a környezetvédelem, az erőforrás- és energiahatékonyság, az esélyegyenlőség, a társadalmi felzárkózás, illetve a területi kohézió alapelveit figyelembe veszi, ezek érvényesítésére irányul, valamint erre ösztönöz a célok elérése, intézkedések megvalósítása során is.